

det kjende vi, der kjende Landbo- og Kjobstadsstift — som have levet paa at give „Omgange“. Naar 10 Mænd kom sammen og skulde have deres Punsch eller Vin eller en „Sort“, og En begyndte at give, saa var det en Skik, at saa gav den En efter den Anden. Det har været Bane mange Steder og en af de gamle Baner. Men jeg kjender nu flere Steder, hvor man siger: Nu er min Broder, min Slægning eller min Ven Totalafholdsmand og nyder Sitet, og han venter paa mig, og vi kunne lige overfor denne agtværdige Bevægelse, som spriker fra Nød i mange Familier, og som jo i Virkeligheden er tiltagende, ikke forsvare den Skik. Vi lave en Forening, ikke med Løfter om ikke at nyde Spiritus, men en Forening mod Omgange. Saaledes gaar det paa een Led, og saaledes gaar det ogsaa paa mange andre. Mange Steder søger man at faae Totalafholdsbeværgninger, men de faae dem ikke altid med Regjeringens gode Billie. Jeg har saaledes set det Tilfælde, at ovre i Klitterne har Ministeriet negtet Fisterne at faae en Totalafholdenhedsbeværgning. De skulde absolut søge Kroen. Befolkningen søger af sig selv at fremme Totalafholdenheden paa forskjellige Maader og uden just at binde sig til noget bestemt Løfte at gaa i samme Retning og tilsigte det samme Diemed som Totalafholdsmændene. Jeg siger: Lad os være varsomme med at bryde ind med for mange „Du skal!“ i dette Frihedsværk, som er oppe hos dette Samfund. Jeg veed ikke, om min ærede Kollega fra Slagelse nu forstaaer, hvori Uenigheden egentlig ligger. Jeg ser Samsundet staa bedre, villigere og fremmeligere paa dette Punkt end han. Han ser mere paa de utallige Udfeielser, som gaaft vist finde Sted, og jeg tager mere Hensyn til det Totalindtryk, som jeg har erhyrdet mig ved min Bevægelse blandt Menneftene her i Landet. Jeg tør ikke sige, at der drikkes mindre — jeg tror f. Ex., at der drikkes meget mere Vin eller saakaldet Vin — Noget, som aldrig har smagt Druer — nu end tidligere, men jeg veed ogsaa fra flere Steder, at man er gaaet fra Vin til Snaps, og fra Snapsen f. Ex. til Baieren med Maade. Jeg vil imidlertid ikke paastaa dette, og derfor vilde

jeg gjerne have Ministerens Mappe aabnet for at faae statistiske Oplysninger. Det, jeg af min Livserfaring vil paastaa, er, at Drikkeondet er aftaget, jeg mener dermed, at dets Indflydelse paa den materielle, moralske og aandelige Habitus er aftaget i vort Samfund; det er min Paastand. Lad os ikke stille os saaledes, at vi ikke kunne se Skoven for bare Træer.

Nu sagde det ærede intelligente Medlem fra Middelfart (H. Jensen), at min Slutning er feil, at jeg gaar ud fra, at vi have faaet flere intelligente Folk, og at jeg deraf har sluttet, at Befolkningen i vort Samfund er blevet mere moralsk og mindre tilbøjelig til at drikke. Det er hans Slutning, men slet ikke min. Jeg har aldrig nogensinde bildt mig ind, at det, man kalder Intelligens, i og for sig er nogenjomhelst Form for Moral; aldrig, saa maatte jeg have læst min Historie overordentlig slet. Tværtimod, den mest forfinede Intelligens fører ofte den mest raffinerede Umoral med sig, det tror jeg, er Noget, der kan bevijses. Jeg sagde derfor ikke det; men jeg sagde: Oplysning, aandelig Uddannelse, og jeg paapegede den i forskjellige Retninger, og jeg mente derved Karakterudviklingen, Villiestyrke og Villiens Retning mod det Gode. Det mente jeg i Virkeligheden, er gaaet frem, og selv om man siger, at hvor Vorherre bygger en Kirke, bygger Jænden en Kro, maatte vi dog næsten, kunde jeg sige, undertjende alle Vidnesbyrd og Domme, der ere fremkomne om den Virksomhed, der er udøvet paa Høistolerne, ved Foredrag, ved større Undervisning, ved oplysende Skrifter og deslige, vi maatte, siger jeg, undertjende vore egne Domme og vore egne Bestræbelser i disse Retninger, dersom vi vilde negte, at det Aar for Aar i den sidste Mensaalder har haft en gavnlig Indflydelse paa Landen og Tønen i Befolkningens store almindelige Lag, trods Albet. Jeg gaar maaske lidt udenfor selve de Paragrafer, der her staa; men jeg gjør det for at forsvare min Betragtning, og jeg gjør det navnlig for at værges mig mod den Misforstaaelse, som min ærede Kollega fra Middelfart (H. Jensen) gjorde sig skyldig i, og som jeg slet ikke har været inde paa. Jeg vil dybere ned; naar jeg taler om den aandelige Uddannelse, der skal have noget med Moral at gjøre, forstaaer